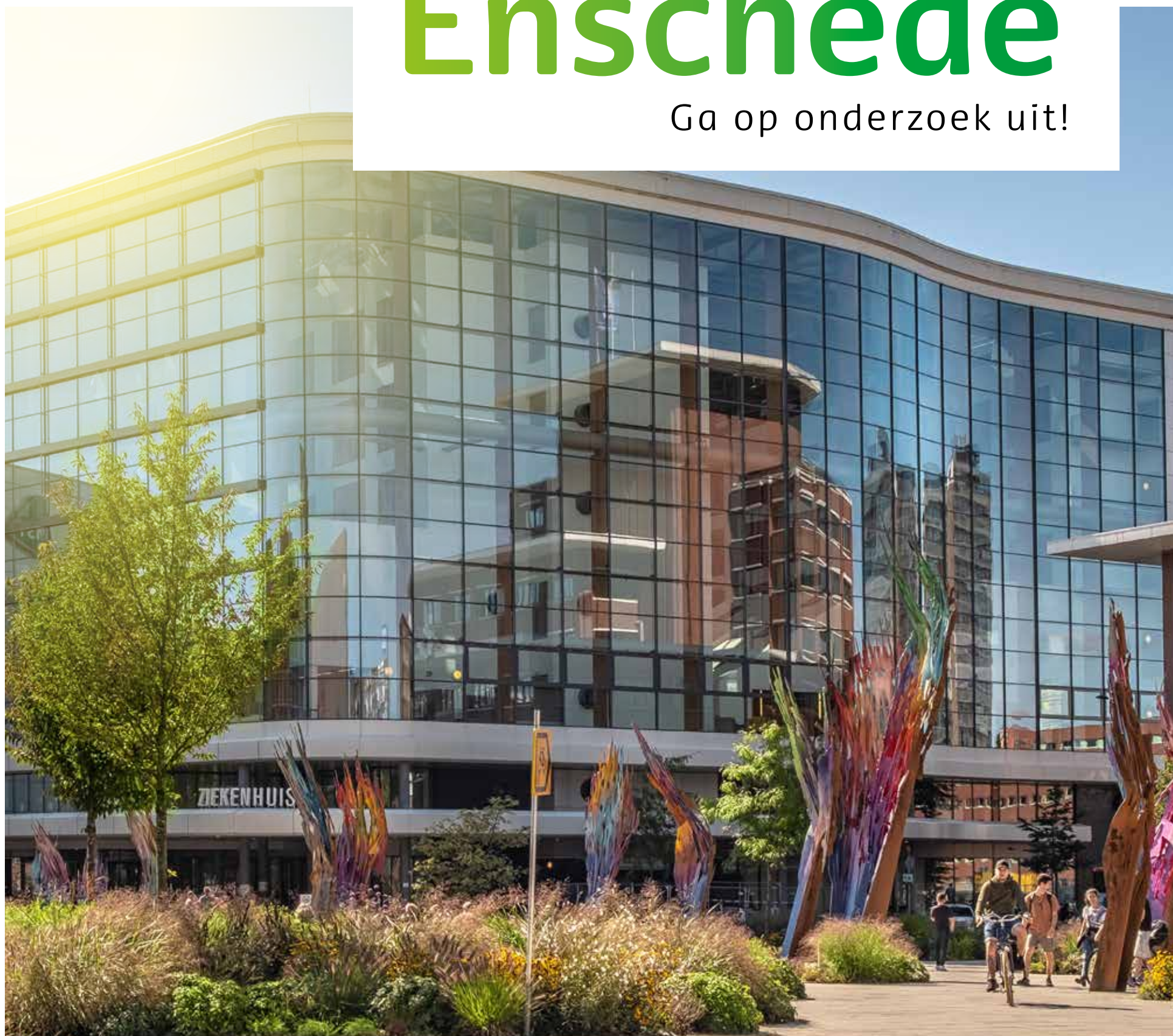


Dit is duurzaam Enschede

Ga op onderzoek uit!



Een magazine boordevol tips & tricks voor iedereen!

Wonen

Naar buiten

Op pad

Goed werk

Jong geleerd

Vrije tijd

Hoe ga je gasloos
wonen?

Zo maak je een
geveltuintje

Welke subsidies
zijn er?

Deze krant is ook te lezen
op themanieuws.nl





We gaan het samen doen

Dit is duurzaam Enschede!

Laat u inspireren en zet die eerste stap

Een krant over duurzaamheid, die breng je niet zomaar uit. Want als iets op papier huis-aan-huis verspreid gaat worden, dan moet daar ook een goede reden voor zijn. En die is er: we hebben namelijk iedereen in onze stad nodig om duurzaam te leven. Of het nu gaat om duurzaam wonen, tuinieren, werken of hoe we omgaan met vervoer. Iedereen kan zijn of haar steentje bijdragen. Het lastige aan duurzaamheid is alleen: hoe begin je? Wij willen u graag helpen om die eerste stap te zetten.

→ Kijk op www.enschede.nl/duurzaam053 voor nog meer informatie.

Waarom een duurzaamheidskrant?

De reden waarom we juist nu een duurzaamheidskrant uitbrengen, is dat Nederland in het Klimaatakkoord van 2019 afspraken heeft vastgelegd die we als gemeente vertalen naar onze stad. Samen met u willen we ervoor zorgen dat we in 2030 de CO₂-uitstoot met 49% hebben teruggebracht ten opzichte van 1990, dat we meer gebruik maken van duurzame energie én dat we besparen waar het kan. Daarmee voldoen we aan de afspraken die we wereldwijd in het Klimaatakkoord van Parijs en in het klimaatakkoord van de Enschedese gemeenteraad hebben gemaakt.

Waarom nu?

We zijn ons bewust van de vreemde tijd waarin we nu leven. De voorbereidingen voor deze duurzaamheidskrant waren al gestart voordat de coronacrisis uitbrak. We stelden onszelf de vraag: moeten we wel een krant uitbrengen in een tijd waarin alle inwoners geraakt worden door de virusuitbraak? Aan de andere kant is het wel een tijd van bezinning. We denken meer na over de invulling van ons leven. Een duurzaamheidskrant past daar juist weer goed bij. Juist nu hebben mensen aandacht voor de eigen leefomgeving en is er wellicht tijd om duurzame keuzes te maken op het gebied van wonen, werken en leven. Daarom bieden we u graag deze krant aan. Haal eruit wat u inspireert en past bij uw huidige leefwijze. Duurzaam leven hoeft namelijk niet altijd wat te kosten, het kan u zelfs wat opleveren!

Wat kun u verwachten?

In deze krant vindt u volop praktische tips en onderwerpen, die u direct kunt gebruiken in uw dagelijks leven. Daarmee is dit echt een bewaarexemplaar! Een krant die u bewaart om later nog eens terug te lezen hoe u nou een regenwatervijver aanlegt. Of om het stappenplan voor een gasloze woning erbij te pakken. En wist u bijvoorbeeld dat u het wijkbudget van 'Jij maakt de buurt' in kunt zetten voor het vergroenen van uw straat? Of dat u een openbare laadpaal voor uw elektrische auto kunt aanvragen als de auto niet op uw oprit kan? Het zijn enkele voorbeelden van tips & tricks die u in deze krant leest. De belangrijkste aspecten van het dagelijks leven komen aan bod: wonen, tuinieren, vervoer, werken, onderwijs en vrije tijd. Inwoners van Enschede delen hun verhalen en enkele organisaties delen hun kennis met je. Doe er uw voordeel mee. En het belangrijkste is: begin!

Wat doen we zelf?

Beginnen hebben we als gemeente zelf ook gedaan. We moeten immers allemaal voldoen aan de gemaakte afspraken. Een greep uit onze duurzame maatregelen, misschien inspireert het u:

- Op alle geschikte gemeentelijke daken liggen zonnepanelen.
- Alle dienstreizen zijn vergoend door te reizen met het OV en door aanschaf van een elektrisch wagenpark.
- We gebruiken kartonnen koffiebekers, FSC-printpapier, duurzame printers en we scheiden ons afval.
- Het dak van de fietsenstalling bij het station is groen.
- Het assortiment in de kantine bestaat voor 30% uit biologische producten.
- We besparen 70% van het water door het gebruik van ecotoiletten.
- We besparen 50% energie door gebruik van spaarlampen en ledverlichting in onze gebouwen en lantaarnpalen.
- Bij de aanbestedingen die we doen, letten we ook op duurzaamheid. Sommige zijn zelfs 100% circulair!

Daarnaast doen we mee aan of organiseren we tal van activiteiten. Zo maken we duurzaam leven ook nog eens heel erg leuk!

We zijn erg benieuwd wat u gaat doen om duurzaam te leven! We horen het graag via onze sociale media-kanalen, zoals Facebook, Instagram en Twitter.



Met duurzame groet,

Niels van den Berg, Jeroen Diepemaat en Jurgan van Houdt

Wethouders gemeente Enschede met een focus op duurzaamheid



↓ Colofon

Uitgave van
Gemeente Enschede
I: www.enschede.nl
T: 14 053

Verzorgd door
I: www.ettmedia.nl
T: 050 313 76 00
@ETTMedia

Opplage
66.984 exemplaren

Ontwerp en teksten
Open Up communicatie i.s.m.
Peppe Creatieve Communicatie

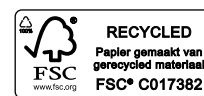
Eindredactie
Gemeente Enschede

Concept en advertenties
ETT Media

Druk
Hoekstra Krantendruk Emmeloord

Online uitgave op
www.themanieuws.nl

Juni 2020



Overname van artikelen is alleen toegestaan mits de gemeente Enschede hier toestemming voor heeft gegeven. ETT Media en de gemeente Enschede zijn niet aansprakelijk voor fouten en/of omissies in deze krant.

Deze krant online lezen?

Kijk op www.themanieuws.nl! Deze online versie van de krant maakt het mogelijk de berichten via social media te delen en linkt je door naar interessante websites. Ga direct naar de uitgave door de QR-code te scannen.



Volg het 5 stappenplan

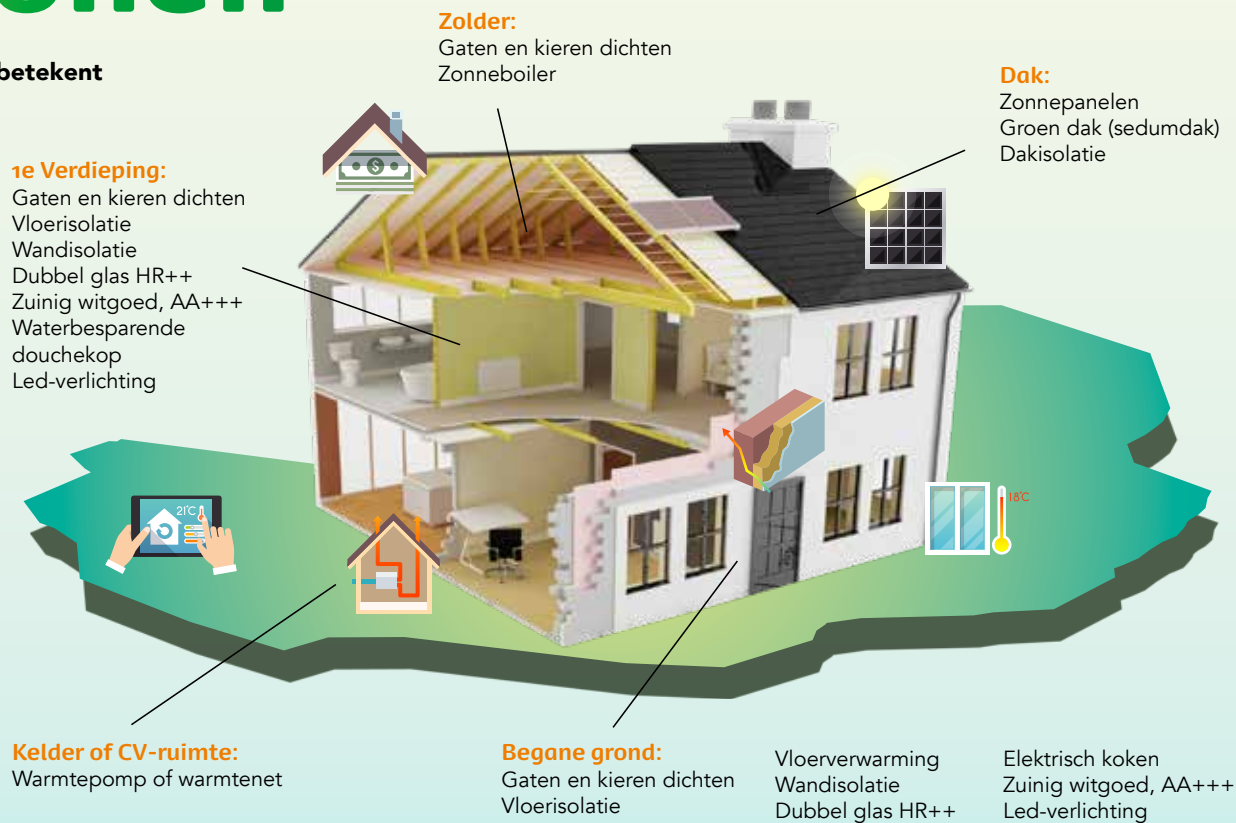
Bereid je voor op gasloos wonen

In 2050 moet Nederland aardgasvrij zijn. Maar wat betekent dat nou voor jou als huurder of woningeigenaar?

Vooraf: huurder of woningeigenaar?

Om duurzaam te verwarmen zonder gas, maakt het nogal uit of je huurder of woningeigenaar bent. Ben je huurder? Neem dan contact op met de verhuurder.

Als woningeigenaar ben je zelf verantwoordelijk en heb je eigenlijk twee opties. Je gaat zelf zo snel mogelijk van het gas af of je wacht op de plannen van de gemeente Enschede. Eind 2022 moet duidelijk zijn welke wijk wanneer van het gas afgaat. Wil je hier niet op wachten? De stappen hierna geven je inzicht wat je kunt doen om gasloos te wonen. Je kunt ook samen met de buurt actie ondernemen. In Enschede zijn al verschillende buurtinitiatieven gestart via onder andere 'Jij maakt de buurt!' Laat je inspireren tot duurzame gezamenlijke oplossingen via jijmaaktdebuurt.nl!



1 De situatie nu

Voordat je begint met het nemen van maatregelen, moet eerst helder zijn wat je huidige situatie is. Je onderzoekt onder andere je energieverbruik, radiatoren, soort glas, isolatie en cv-ketel. Zo weet je beter wat er nog moet gebeuren, wat de kosten zijn en wanneer je een investering hebt terugverdiend. Een aantal tips om tot een goed plan van aanpak te komen:

- Vraag een wooncoach van Duurzaam (T)huis Twente voor gratis onafhankelijk advies over maatregelen en betrouwbare bedrijven in onze regio.
- Vraag om maatwerkadvies bij een energieadviseur via maatwerkadviesvoorwoningen.nl of via QBIS.nl. Kies een bedrijf met een BRL9500-02-certificaat.
- Kijk op verbeterjehuis.nl om te zien wat je kunt verbeteren en wat dat ongeveer kost.

2 Verbeter isolatie en ventilatie

Aardgasvrij wonen begint met een goede isolatie en ventilatie. Vloeren, het dak en spouwmuren zijn de grote oppervlakten met direct resultaat! Vloerisolatie is het minst prijzig, biedt grote energiebesparingen en is makkelijk uit te voeren via de kruipruimte. Spouwmuren kun je het best in combinatie met gevelisolatie binnen en buiten uitvoeren (wel een prijzige combinatie!) en het dak op het moment dat je bijvoorbeeld een dakkapel of zonnepanelen wilt plaatsen. Daarnaast is het plaatsen van HR++ glas een zeer goede investering. Heb je deze maatregelen getroffen? Dan is je huis ook klaar voor elektrisch verwarmen via een warmtepomp. Als laatste zorg je voor slimme ventilatie die het tochten tegengaat, zoals winddrukregelden roosters of ventilatie-units.

3 Radiatoren groot genoeg?

Stap je over op een warmtepomp of aansluiting op een warmtenet? Check dan of je radiatoren groot genoeg zijn voor verwarmen met lagere temperaturen. Zet de cv-ketel op 50°C en kijk of je woning snel opwarmt. Is dat niet het geval, zorg dan voor betere radiatorventilatoren, een extra radiator, grotere radiatoren of vloerverwarming.

4 Ga elektrisch koken

Het levert weinig energiewinst op, maar als je van het aardgas afgaat, dan moet je overstappen op elektrisch koken. Kies bij een nieuwe keuken direct voor inductie!

5 Vervang de CV-ketel

De meeste wijken zijn nog zeker tot 2030 op het gasnet aangesloten. Wel schakelen via een gefaseerde aanpak alle wijken de komende jaren om naar duurzame verwarming, waardoor je gasloos gaat verwarmen en dus geen cv-ketel meer nodig hebt. Wat heb je nodig in welke situatie?

Zonnepanelen

Zonnepanelen kun je op ieder moment plaatsen. Als je middelen beperkt zijn, bedenk dan dat je meer bespaart met isoleren dan met zonnepanelen.

Meer informatie

- duurzaamthuiswente.nl
- milieucentraal.nl
- advies-op-maat.milieucentraal.nl

“Verduurzamen is leuker als je het samen doet!”

Wat moet je doen?

Je wordt aangesloten op het warmtenet

Je hebt geen warmtepomp en cv-ketel nodig. Check alleen je radiatoren bij aansluiting op een warmtenet met lage temperatuur. Kies eventueel voor een zonneboiler of douche met warmteterugwinning.

Je krijgt groen gas geleverd

Je gaat elektrisch verwarmen via een hybride warmtepomp en maakt gebruik van groen gas als het koud is. De hybride warmtepomp werkt met een koppeling aan je cv-ketel.

Je krijgt geen warmtenet, geen groen gas en geen collectieve warmtepomp

Kies voor een eigen volledig elektrische warmtepomp, eventueel in combinatie met een zonneboiler voor warm water en infraroodpanelen voor bijverwarming. Pas waar nodig je radiatoren aan. Je cv-ketel heb je dan niet meer nodig.

→ Verduurzaam je huis met een wooncoach!

Wil je graag je woning verduurzamen, maar weet je niet waar je moet beginnen? Een wooncoach van Duurzaam (T)huis Twente kan je helpen! Geheel kosteloos komt een wooncoach bij je langs om onafhankelijk en deskundig advies te geven. Ook adviseren ze je over subsidiemogelijkheden. Jouw wensen en behoeften zijn leidend voor een goed plan van aanpak. Kijk online voor informatie en maak een afspraak. Op de website is ook veel informatie te vinden over duurzame oplossingen!

→ duurzaamthuiswente.nl ☎ 088-18 50 130



Zo verdien je een deel van je investering snel weer terug!

Subsidies en regelingen

Waarvoor is het?	Regeling	Wat levert het op?	Aanvragen / info
Zonnepanelen	Salderings-regeling	De opgewekte stroom die je zelf niet gebruikt, lever je terug aan het energienet. De energieprijs voor de teruggeleverde stroom wordt verrekend met je energierekening.	Energieprijzen opvraagbaar bij je leverancier. → bit.ly/saldering
Zonnepanelen	Teruggave btw	Je ontvangt 21% van de aanschafkosten min een klein bedrag voor gemaakte energiekosten retour.	Belastingdienst. → bit.ly/teruggave-btw
Isolatie (ook voor ventilatie en waterzijdig inregelen)	Isolatie subsidie (SEEH)	Afhankelijk van de maatregel ontvang je max. € 10.000 per woning. Met een zeer energiezuinig pakket zelfs € 15.000,- per woning.	Aanvragen bij RVO. → bit.ly/isolatie-SEEH
Isolatie	Verlaging btw-tarief op isolatiewerkzaamheden	De arbeidskosten voor het aanbrengen van het isolatiemateriaal en het isolatieglas vallen onder een lager belastingtarief: 9%.	Vraag ernaar bij het bedrijf dat de werkzaamheden uitvoert en controleer de offerte op dit 9% tarief.
Duurzame energie (o.a. warmtepomp en zonneboiler)	Investerings-subsidie duurzame energie (ISDE)	Bij aanschaf van een zonneboiler of warmtepomp krijg je een deel van de kosten terug. Je ontvangt mogelijk een bedrag vanaf € 500,- retour.	Aanvragen bij RVO. → bit.ly/ISDE-aanvragen
Duurzame maatregelen (divers)	Energie-bespaarlening	Afhankelijk van hoeveel energie je verbruikt, kan de besparing genoeg zijn om de maandelijkse betaling van jouw lening te dekken. Maximum leenbedrag: € 25.000,- per woning.	→ energiebespaarlening.nl

Een compleet overzicht is te downloaden via → [duurzaamthuiswente.nl](#)

Daarnaast kun je nog besparen op de volgende zaken:

- Koop je een duurzame (nieuwbouw)woning en ben je van plan duurzame maatregelen te treffen? Dan kun je in aanmerking komen voor een groenhypothek of korting op de hypotheekrente. Vraag ernaar bij je hypotheekverstrekker. Informeer ook naar het Energiebespaarbudget Nationale Hypotheek Garantie. Dit laatste kan
- ook als je je huidige hypotheek wilt verhogen om energiemaatregelen te treffen.
 - Voor VvE's zijn er specifieke subsidies te verkrijgen voor onder andere procesbegeleiding, energieadvies en het doorvoeren van energiebesparende maatregelen. Meer info: → [verbeterjehuis.nl](#)



Zonne-energie buiten je eigen dak

Wil je wel gebruik maken van zonne-energie, maar heb je de financiële middelen niet of heb je geen geschikt dak? Dan is deelnemen aan een postco-deroosproject van Coöperatie Enschede Energie een interessante optie. Iedereen kan meedoen: huurder, woningeigenaar of ondernemer.

Hoe werkt het?

Zonder dat op je eigen dak zonnepanelen liggen,

kun je dus stroom afnemen van een zonnedak bij jou in de buurt. En dat levert je nog geld op ook. Na een eenmalige inleg van een paar tientjes, profiteer je 15 jaar lang van teruggave van de energiebelasting met een voordeel van maximaal 4 cent per kWh. Met een gemiddeld gebruik van 3.000 kWh per huishouden, loopt dat bedrag al snel op tot zo'n € 120,- per jaar.

Aanmelden kan via mail: → [enschede-energie.nl](#)

Wonen

↓ Wat kost het verduurzamen van mijn woning?



Wat levert het mij op?

Twee-onder-een-kapwoning

Maatregel		
	Investering	Besparing per jaar
Dakisolatie	€ 4.700,-	€ 750,-
HR++ glas	€ 3.500,-	€ 350,-
Vloerisolatie	€ 1.600,-	€ 230,-
Zonnepanelen (10)		
3.000 Wattpiek	€ 4.700,-	€ 600,-
Zonneboiler	€ 3.000,-	€ 110,-
Warmtepomp		
HR-ketel	€ 4.000,-	€ 290,-
Spouwmuurisolatie	€ 2.100,-	€ 700,-



Tussenwoning

Maatregel		
	Investering	Besparing per jaar
Dakisolatie	€ 4.100,-	€ 650,-
HR++ glas	€ 3.100,-	€ 310,-
Vloerisolatie	€ 1.400,-	€ 200,-
Zonnepanelen (10)		
3.000 Wattpiek	€ 4.700,-	€ 600,-
Zonneboiler	€ 3.000,-	€ 110,-
Warmtepomp		
HR-ketel	€ 4.000,-	€ 200,-
Spouwmuurisolatie	€ 800,-	€ 260,-



Vrijstaande woning

Maatregel		
	Investering	Besparing per jaar
Dakisolatie	€ 8.400,-	€ 1.300,-
HR++ glas	€ 4.700,-	€ 450,-
Vloerisolatie	€ 2.800,-	€ 400,-
Zonnepanelen (18)		
5.400 Wattpiek	€ 7.600,-	€ 1.100,-
Zonneboiler	€ 3.000,-	€ 110,-
Warmtepomp		
HR-ketel	€ 4.000,-	€ 320,-
Spouwmuurisolatie	€ 3.100,-	€ 1.000,-

De bedragen zijn berekend voor elk type woning van gemiddelde omvang met drie bewoners, een HR-combiketel, geen isolatie en enkel glas. Gasprijs: 81,4 cent per m³. De besparing hangt af van je stookgedrag. Installatiekosten zijn niet meegenomen. Prijspeil januari 2020, bron: Milieu Centraal. Druk- en zetfouten voorbehouden.

De Groene Loper:

‘Meer gezelligheid en groen in de straat’

Meer groen in de straat of in de tuin. Hoe pak je dat aan? De Groene Loper inspireert bewoners van Enschede hoe je samen met je buren op een leuke en creatieve manier je directe omgeving vergroent.

Lijkt het je wel wat om samen met je buren de straat wat groener te maken door een kaal plantsoen op te fleuren? Of misschien willen jullie wel een avontuurlijke natuurstrook aanleggen voor de buurtkids. Wat je idee met de buurt ook is, De Groene Loper helpt je graag op weg. Met goede ideeën, maar ook door je te helpen om verschillende subsidies of budgetten aan te spreken. Ook de gemeente Enschede wil graag een handje helpen! In de tweede helft van 2020 gaat de campagne ‘Zo Groen’ van start om inwoners te helpen een geveltuin aan te leggen. Daarmee geef je regenwater de ruimte, creëer je een groener straatbeeld en houd je je woning koel op warme dagen. Ook bij deze campagne is De Groene Loper betrokken. Houd dus vooral hun Facebook-pagina in de gaten.

Meer informatie

f @groeneloperenschede
✉ groeneloperenschede@gmail.com

Het succes van Groene Getfert tuintjes!

Niet alleen straat, stenen en stoep, maar meer groen en beplanting. Met dat idee startte mede-initiatiefnemer Anieke Kranenburg met ‘Groene Getfert Tuintjes’ in de nieuwe huurwijk ‘t Getfert. Het resultaat? Groenstroken, meer bomen, een autovrije straat en veel meer beplanting.

“Wonen in een duurzame wijk voelt speciaal”, vertelt Anieke. “Onze woningen zijn gasloos, hebben zonnepanelen en zijn voorzien van een warmtepomp. We wilden ook graag een groenere inrichting van de straat. De Woonplaats was gelukkig bereid om ruimte voor groen te maken.” In de wijk maakte de auto plaats voor groen. De gemeente nam daarvoor de nodige verkeersbesluiten. Anieke: “De Medanstraat werd autovrij en de Delistraat werd een eenrichtingsweg om meer ruimte te creëren. In de Delistraat is zelfs een complete groenstrook langs de straat te vinden! In deze groenstrook wordt ook water opgevangen.

Naar buiten



Wijkbudget: Jij maakt de buurt!

Heb je een idee dat duurzaam gedrag of de leefbaarheid in jouw wijk of straat bevordert? Dan kun je je idee indienen bij Jij maakt de buurt. Jouw wijkcommissie beoordeelt je idee en stelt budget beschikbaar als je plan wordt goedgekeurd. Een mooie start om bijvoorbeeld de openbare speeltuin te vergroenen of samen een biodiverse tuin aan te leggen!

→ jijmaaktdebuurt.nl

Dat voorkomt bij hevige regen wateroverlast, maar zorgt bij hitte juist voor verkoeling. Ik hoop nu vooral dat de vergroening van de buurt niet beperkt blijft tot het straatbeeld, maar dat de bewoners het groene beeld doorzetten naar hun eigen tuin. Dat zou geweldig zijn, dan is de wijk op z’n duurzaamst.”



3 Inspiratietuinen om zelf te maken

1. Het groene geveltuintje

1. Haal een rij tegels tegen de gevel eruit.
2. Schep 30 cm zand eruit en vul met rijke tuinaarde.
3. Kies zorgvuldig je planten. Veel zon? Plant dan een stokroos, lavendel of een blauwe regen. Vetplanten, siergrassen en kattenkruid kunnen ook. Weinig zon bij de gevel? Ga dan voor schaduwbestendige planten als anemoon, hortensia of clematis. Ook vingerhoedskruid en de groenblijvende kerstroos kunnen prima.

2. Een vijver van regenwater

1. Kies een laaggelegen plek. Een diepe vijver heeft zon of halfschaduw nodig.
2. Maak een gat met verschillende hoogtes en niet te steile oevers. Het diepste punt moet minimaal 0,7 m diep zijn.
3. Wil je ook vissen? Bedek de vijver dan met vijverfolie.
4. De oevers bedek je met steenachtig materiaal. Ook kun je kiezen voor oeverplanten die tegen natte en droge periodes kunnen. Denk aan kattenstaart, koninginnenkruid en grassen.
5. Installeer een vijverpomp en -filter met aanzuiging in het diepe gedeelte.
6. Laat het regenwater vanaf het dak in de vijver lopen en zorg voor overstort.

3. Groente en fruit van eigen kweek

1. Kies een plek waar 6 uur per dag zon komt. Maak een bak met vakjes en een rek erachter voor klimmende planten.
2. Onderzoek welke planten je wel en juist niet naast elkaar moet zetten. Tip: groe.nl/moestuyn!
3. Vul de bak met aarde of eigen compost en dek af met een laag zaaigrond.
4. Zaai op het juiste moment. Check de kalender op groe.nl/moestuyn.
5. Geef regelmatig water en voeg na 6 weken opnieuw compost of voeding toe.

Laat wilde diertjes zich welkom voelen in jouw tuin en geniet van je eigen, bescheiden dierentuin aan huis. Leuk om met kids in elkaar te knutselen!

Dierentuin aan huis

Naar buiten

Insectenhotel

Stap 1: Een huisje maken Pak een houten kistje of timmer zelf een kastje van 20 tot 30 cm diep. Maak kamertjes door plankjes erin te plaatsen. Zorg ervoor dat het dak iets over de rand valt, zodat er geen water inloopt.

Stap 2: Inrichten voor gasten Vul elk kamertje met

materialen voor de insecten die je wilt aantrekken. Kijk op het plaatje en kies je eigen inrichting!

Stap 3: Vind een goed plekje Je insectenhotel plaats je op een droge, zonnige plek met de opening naar het zuiden. Is een holletje dichtgemaakt? Dan heb je een gast in je hotel!

Vlinders

1. Zaag in een plankje gleuven van 1 tot 8 cm lang en maak het vast aan het kistje.
2. Vul de ruimte erachter met dorre takjes en blaadjes.

Bijen

1. Verzamel en droog holle stengels van bamboe, riet of zonnebloemen.
2. Knip ze in stukken en vul de uiteinden met klei of watten.
3. Bind de stengels bij elkaar met touw en richt de stengels naar de voorkant van het kistje.



Lieveheersbeestjes & insecten

Bolletje wol!

Verzamel wat houtwol, maak er een bolletje van en doe er wat fijn gaas omheen, zodat het goed vast blijft zitten. Houtwol wordt gebruikt als verpakkingsmateriaal bij onder andere wijnflessen.

Potjes vol!

Vul twee bloempotjes met mos of stro. Zet 1 potje op de kop en plaats de andere met de opening naar boven erbovenop.

Dennenappels!

Onze rode vriendjes kruipen er graag in.



Egeltjeshuis

1. Zaag een houten plank (onbehandeld) van min. 12 mm dik in 4 stukken van circa 30 cm.
2. Maak een tunnel en schroef ze vast.
3. Pak een houten krat of wijnkistje en maak een gat van circa 11 bij 15 cm.
4. Schroef de tunnel vast aan het gat.
5. Boor een gat aan de achterkant van de kist waar een stukje oude tuinslag door past. Dit is nodig voor goede ventilatie.
6. Stop de tuinslag in het gat met de uitgang naar beneden gericht. Zo loopt er geen regenwater in.
7. Leg binnenin het huisje een laag zand, zaagsel of bladeren.

Meer info: → ivn.nl → groenblauwenschede.nl

Flirten met vlinders!



Bestuivers hebben we nodig! Wist je dat van de 115 belangrijkste gewassen in ons land 87 soorten afhankelijk zijn van bijen en andere bestuivers? De schappen in de supermarkt worden wel erg leeg als vlinders en bijen uitsterven. De nood is hoog, want inmiddels staat de helft van de overgebleven bijensoorten op de rode lijst van uitsterven. Tijd om in actie te komen!

Wat kun je doen?

Het belangrijkste wat vlinders en bijen nodig hebben, zijn goede nestel- en schuilplekken en voedsel van planten. Die vinden ze onder andere in jouw tuin. Wil jij ook meehelpen om onze bestuivers rond te laten zoemen? Plant dan een of meer van onderstaande inheemse planten en bloemen in je tuin. Mooi voor het oog en levensreddend voor onze bestuivers! Meer info: → ivn.nl



Klaproos

🌸 mei-juni
↑ 80 cm



Knoopkruid

🌸 juli-augustus
↑ 50-100 cm

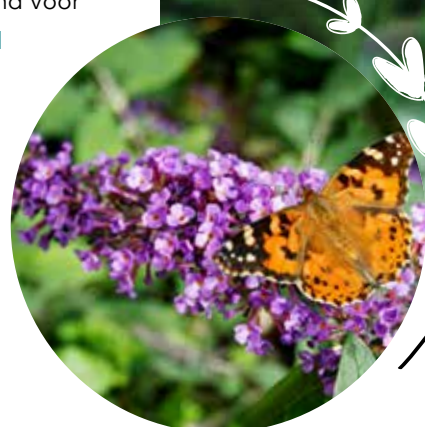
Lavendel

🌸 juli-augustus
↑ 40-50 cm



Vlinderstruik

🌸 juli-augustus
↑ 170 cm



Blauwe knoop

🌸 juni-september
↑ 50-80 cm



Boterbloem

🌸 mei-juli
↑ 70 cm

Doe een eetwissel!

Van Fastfood naar Food for Life!

Wil je lief zijn voor het milieu én voor jezelf? Kies dan voor puur en gezond eten. Om niet in één keer je hele levensstijl om te gooien, kun je ook gewoon stapje voor stapje je eetpatroon wijzigen. Belangrijk: let op keurmerken en de verpakking.

Meer info: → [voedingscentrum.nl](#) → [keurmerkenwijzer.nl](#)

- Groente en fruit uit Nederland
- Max. 500 gram vlees of vleeswaren per week
- Noten: walnoten, amandel, cashew
- Eieren
- Peulvruchten, zoals erwten en bruine bonen

Eetwissel

1 Van dier naar plant

Kies een voor een dag (of twee) zonder vlees! Rundvlees, lamsvlees en kaas zijn de drie grootste vervuilers uit de industrie, dus een keertje zonder is een prima keuze.

Van		Naar
Rood vlees	>>	Tofu
Leverworst	>>	Walnoten
Boterhamworst	>>	100% pindakaas
Serranoham	>>	Hummus

Tip!

→ De mooiste producten haal je bij de bakker, slager, groentewinkel en vers bij de boerderij.

Eetwissel

2 Van niet-duurzaam naar duurzaam

Kijk naar de Schijf van Vijf en vervang iets ongezonds door iets van deze schijf, waarbij je let op een biologische productiewijze.

Van		Naar
Frisdrank	>>	Water
Sap	>>	Thee
Koekjes	>>	Fruit
Witbrood	>>	Volkorenbrood



Tips!

- Download de app: Kies Ik Gezond? van het Voedingscentrum.
- Kijk op [keurmerkenwijzer.nl](#) of je keuze een duurzame keuze is.

Eetwissel

3 Van niet-duurzaam naar iets duurzamer

Gaat eetwissel 1 voor jou te snel? Maak dan minder grote stappen. Hier is de keurmerkenwijzer nog belangrijker. En kies voor lokale, ambachtelijk geproduceerde producten!

Van		Naar
Donut	>>	Graankoekjes
Roomijs	>>	Zelfgemaakt waterijs
Chocopasta	>>	Appelstroop met eco keurmerk
Frisdrank met suiker	>>	Biologische appel- of perensap

Tip!

- Kies ook eens voor kleinere porties.
- Geen zak maar een bakje chips bijvoorbeeld.



Drie veggie-recepten voor de vleeseter!

Heb jij een echte carnivoor aan tafel? Met deze drie recepten mis je echt dat lapje vlees niet op je bord! De veggie-tips en recepten zijn van De Hippe Vegetariër.

Wokschotel met tofu

Goede vleesvervangers zijn tofu of tempeh. Klop een eitje los, haal 200-300 gram tofu of tempeh hierdoor en dip alle zijden in Panko broodkruimels. Bak het vervolgens zachtjes in de olie in een koekenpan met alle groenten en peulvruchten van je smaak. Verrassend lekker!

Chili sin carne

Chili Sin Carne is een heerlijke schotel waarbij je groenten, lekker veel bonen en peulvruchten combineert. Kies bijvoorbeeld voor kidneybonen, maïs, paprika, ui en bosui en breng op smaak met tomatenblokjes en lekker veel Mexicaanse kruiden!

Spaghetti bolognese met ei

Ben je van het sportieve type? Dan vraagt je lichaam om veel eiwitten. Kook een afgemaste hoeveelheid spaghetti en voeg witte bonen in tomatensaus toe. Het vlees vervang je door linzen. Leg er een gekookt eitje bovenop. Eet smakelijk!

Vegetarisch uit eten in Enschede? Opties genoeg. Op [uitenschede.nl](#) is een blog te vinden met de lekkerste restaurants. Of ga eens naar de markt of lokale foodmarkets.

Meer recepten

→ [dehippevegetarier.nl](#)

Weggooiën? Zonde!



Wat gooien we veel voedsel weg! Wist je dat wij als consument 42% van al het verspilde voedsel voor onze rekening nemen? Dat is meer dan de producenten (39%), de horeca (12%) en de supermarkten (5%)! Tijd voor actie. Hoe beter we inkopen, hoe minder verspilling en hoe beter het is voor het milieu.

Tenminste houdbaar tot...

Vaak gooien we eten weg dat eigenlijk nog gewoon goed is. Eten en drinken met een 'tenminste houdbaar tot'-datum, kan vaak best nog wat langer mee. Gebruik je ogen, neus en smaakpapillen goed om te testen of het nog mee kan. Hieronder een lijstje dat je naast je koelkast kunt hangen, mocht je twifelen.

Producten in gesloten verpakking	Hoe lang eetbaar na THT-datum?
Broodbeleg (pindakaas, hagelslag)	Tot 1 jaar
Koekjes, chips	Enkele maanden
Soepen, groente, sauzen in glas	Enkele jaren
Groente in blik	Enkele jaren
Soep in blik	Enkele jaren
Thee, rijst, gedroogde pasta	Enkele jaren
Frisdranken	Enkele jaren
Jam en andere zoetwaar in glas	Enkele jaren

Check de Bewaarwijzer van het Voedingscentrum voor specifieke producten.

Meer info: → [voedingscentrum.nl](#)

Dit is duurzaam Enschede!

Enschede staat bol van de groene initiatieven! Het is mooi om te zien, dat bekende en minder bekende inwoners bijdragen aan een duurzame toekomst. Iedereen doet dat op zijn of haar eigen manier. De één zorgt voor een groen bedrijf, de ander maakt van haar straat een groene oase. Laat je inspireren door je stadsgenoten en kijk wat je zelf kunt doen om duurzaam te leven. Kijk ook eens op enschede.nl/duurzaam053 voor informatie over initiatieven in onze stad.

Duurzaam wonen volgens:

Jeroen Diepemaat

Wethouder gemeente Enschede →

"Duurzaam leven is voor een grote groep nog best lastig, merk ik. Want hoe begin je nu eigenlijk als je 30 opties hebt voor zonnepanelen? Ik denk dat je gewoon klein moet starten. Plaats die tochtstrips en zet ramen en deuren niet tegen elkaar open als je de verwarming aan hebt. Vervolgens ga je steeds een stapje verder door bijvoorbeeld te zorgen dat je huis goed is geïsoleerd. Maar het gaat ook om andere zaken, duurzaamheid is een breed begrip. Kijk eens hoe je omgaat met grondstoffen. Hoeveel stroom gebruik je, waar haal je je eten vandaan en kies je bewust voor weinig verpakkingsmateriaal? Ik probeer daar zelf ook bewustere keuzes in te maken. Zo eten we minder vlees dan voorheen en gaan we ons nieuwe woonhuis stap voor stap verduurzamen. Als je maar ergens begint, dan levert het ons allemaal zeker wat op!"



Duurzaam buitenleven volgens:

← Anieke Kranenburg,
initiatiefneemster Groene Getfert
Tuintjes

"In onze nieuwe wijk 't Getfert wonen we in duurzame woningen. Ik vond het, samen met een aantal burens, een gemiste kans dat de straten en parkeerplaatsen een niet-duurzame uitstraling zouden krijgen. Samen met de buurt deden we mee aan de wedstrijd 'Groenste Straat van Overijssel'. We informeerden buurtbewoners tijdens bijeenkomsten, via de nieuwsbrief van De Woonplaats en we hebben een appgroep opgezet. Helaas wonnen we de wedstrijd en het bijbehorende geldbedrag niet, maar het buurtinitiatief ging wél door. Nu wonen we in een mooie groene straat. Neem dus zelf initiatief is mijn tip!"



Duurzaam op pad volgens:

Nicole Workel

Penningmeester Winkelhart →

"De afgelopen jaren is het aantal vervoersbewegingen in onze binnenstad verveelvoudigd. We zien kleine busjes tot heel grote vrachtwagens met opleggers. Dat is niet alleen érg veel voor een binnenstad, maar ook heel vervelend voor het winkelend publiek. Zij ademen deze uitlaatgassen in en moeten constant manoeuvreren. In 2017 tekende de gemeente Enschede Green Deal ZES, waarmee het de ambitie uitsprak om vanaf 2025 al het logistiek vervoer in de binnenstad zonder uitstoot te laten rijden. Eén idee om dat te kunnen doen, is het realiseren van hubs – of het gebruiken van bestaande – aan de rand van de binnenstad, waar vervoerders hun goederen kunnen afleveren om het vervolgens in één vervoersbeweging te leveren aan het afleveradres in de binnenstad. Dit scheelt vaak per winkel wel twee tot vier vervoerders per dag! Top toch!"





We gaan het samen doen



Duurzaam ondernemen volgens:

Ton Willemsen

Directeur bij Tonzon →

“Bij Tonzon produceren we opvouwbaar isolatiemateriaal, eigenlijk een soort flexibele thermosfles. Het is licht en neemt niet veel ruimte in. We besparen zo veel mogelijk grondstoffen tijdens de productie. Ook besparen we op vervoersbewegingen van vrachtwagens, sommige jongens vervoeren zelfs met een bakfiets! Ons bedrijf voorziet volledig in zijn eigen elektriciteitsbehoefte. Zo hebben we op ons dak zonnepanelen. Hiermee produceren we meer elektriciteit dan nodig. Op een ander deel van het dak is mos geplaatst. Dit vangt het fijnstof uit de lucht en beperkt de opwarming van de aarde. Samen moeten we iets doen aan de klimaatverandering!”



Duurzaam studeren volgens:

Daniëlle Dezijn - Student Creative Business Hogeschool Saxion

←

“Als student verwacht ik van mijn school en stageplek eigenlijk wel dat ze duurzaam zijn waar dat mogelijk is. Dit begint al bij de kleine dingen, zoals het scheiden van afval, het vervangen van plastic bekertjes voor een kartonnen variant en het stimuleren van leerlingen en werknemers om bijvoorbeeld op de fiets te komen in plaats van met de auto. Zelf let ik er ook erg op. Ik gebruik trommeltjes en stoffen broodzakjes in plaats van plastic zakjes, ik eet twee keer per week vegetarisch en scheid mijn afval. We kunnen allemaal een bijdrage leveren aan een duurzamer leven. Soms kunnen kleine dingen al een heel groot verschil maken!”

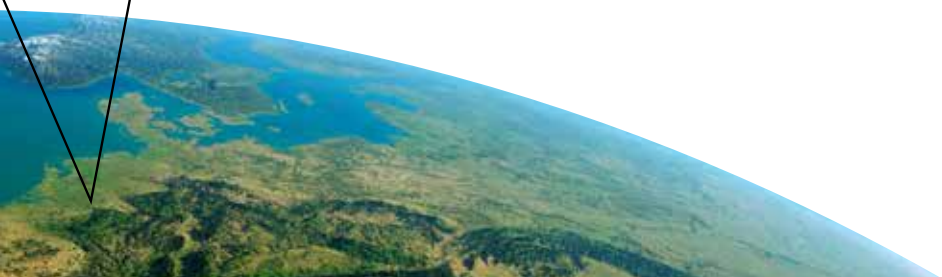


Duurzaam bewegen volgens:

Theo Busch

Voorzitter RKSv Vogido →

“Duurzaam sporten vinden we bij RKSv Vogido erg belangrijk. We willen zo lang mogelijk sporten en genieten van onze sportclub. Onze vereniging is in de race voor de groenste sportvereniging van Overijssel. Er ligt al een plan om onze club groener te maken. We zijn bezig met de gemeente om een stukje bosrand te betrekken bij ons terrein. Daar kunnen dan bijvoorbeeld wandelaars even pauzeren en genieten van de sporters. We zitten in een mooi gebied waar veel mogelijk is om onze vereniging nog groener te maken!”



Gordel om!



We gaan voor duurzaam autorijden

Rijd bewust en kies voor elektrisch rijden. Dat levert je naast het kwijtschelden van de wegenbelasting waarschijnlijk vanaf 1 juli 2020 ook nog eens een subsidie op.

Bij aanschaf van een nieuwe elektrische auto krijg je € 4.000,- subsidie, bij een tweedehandse € 2.000,-. Het rijdt ook nog eens goedkoper! Je hoeft overigens niet bang te zijn dat je stil komt te staan: de meeste auto's halen met gemak 250 km. Moet je langere afstanden afleggen? Snelladen langs de snelweg duurt circa 30 minuten.

Laadpalen en kosten

Ga je elektrisch rijden, heb je geen eigen oprit en wil je graag in jouw buurt opladen? Dan kun je een openbare laadpaal aanvragen. Dien je aan-

vraag in op enschede.nl/laadpalen. Samen met de exploitant bepaalt de gemeente uiteindelijk waar de laadpaal in jouw wijk geplaatst wordt.

Het laden bij openbare laadpalen kost tussen de 18 cent en 35 cent per kWh afhankelijk van de exploitant (exclusief eventuele opslag van de laadpasdienstverlener). Om een geschikte laadpas om elektriciteit te 'tanken' aan te schaffen, kun je kijken op laadpas.com. De kosten voor thuis laden is afhankelijk van je energiecontract, veelal rond 20 cent per kWh. Thuis laden via eigen zonnepanelen is natuurlijk ook een optie. Als je kunt laden op eigen terrein dan liggen de aanschafkosten van een eigen voorziening tussen de € 1.000 en € 2.000.

Meer informatie → milieucentraal.nl



Pak jij de fiets, de auto of de bus?

Met deze slimme reistips maak je onze lucht een stukje schoner!

Het is fijn in de trein!



Een van de grootste klappers om het milieu te sparen, is om met het openbaar vervoer te reizen. Door slim gebruik te maken van het grote aanbod, kom jij snel, goedkoop én uitgerust op je plek van bestemming. Een overzicht van de mogelijkheden.

- Parkeer + Reis (P+R): voor als je langere afstanden moet afleggen en je de auto vaak parkeert bij het station. Dagtarief voor Enschede: € 4,-.
- OV-fiets huren: voor € 3,45 per dag kun je de hele dag op pad!
- Fietsenstalling huren: de eerste 24 uur is vaak gratis! Daarna kost het € 0,50 per dag. Een jaarabonnement op Enschede CS kost € 55,-.
- OV Altijd Vrij of Altijd Voordeel: met een OV-abonnement reis je met 20% korting in bus, metro of tram, of zelfs helemaal gratis met deze extra vervoersmiddelen.
- GreenWheels: je huurt een GreenWheels deelauto door je pas tegen de kaartlezer achter de ruit te houden. Een maandabonnement kost tussen de € 0,- en € 25,- per maand.

Meer informatie

→ ns.nl/deur-tot-deur
→ greenwheels.com

Ook beschikbaar!

- Regiotaxi Twente
- Treintaxi Twente
- Buurtbus

Op pad

Bruikbare tips voor als we weer aan het werk kunnen na corona

Op de pedalen!



Als jij ervoor kiest om te gaan fietsen, dan belast je het milieu het minst. Ook zijn er tal van voordelen en initiatieven die het (elektrisch) fietsen een stuk aangenamer maken. Enkele voorbeelden!

E-bike: de investering waard!

Een e-bike koop je tussen de € 700,- en € 4.000,-. Als je alle afstanden van 10 km op de fiets doet, bespaar je ten opzichte van de auto zo enkele honderden euro's op jaarbasis! Ook interessant is de fietsregeling die sinds 1 januari 2020 van kracht is. Voor een paar euro per maand kun jij je e-bike leasen van je werkgever en gaat er een paar euro bijtelling (7% van de aanschafwaarde) bij je loonkosten op. Vraag je werkgever naar de mogelijkheden. Ben je zelf werkgever? Denk dan ook eens aan het Mobiliteitsfonds van de overheid. Hiermee kun je een subsidie krijgen voor initiatieven die bijdragen aan spitsvermindering of CO₂-reductie. TwenteMobiel kan je met de aanvraag helpen.

Kom verder

Schaf je een e-bike aan? Let dan goed op de actieradius. Met een volle accu heb je een bereik van 40 tot 90 km. Gelukkig zijn er talloze laadpunten voor het opladen van je accu. De kosten zijn centenwerk en de laadtijd duurt ongeveer twee uur, een mooie pauzetijd dus. Kijk voor een overzicht van openbare laadpalen op: fietsoplaadpunten.nl. Thuis heb je alleen een stopcontact nodig.

Fietsen met een maatje

Ruim 5.000 Overijsselaars deden vorig jaar mee met het project Fietsmaatjes van TwenteMobiel. Doel was om samen met je collega(s) minimaal twee keer per week met de fiets naar het werk te gaan. Binnenkort start de nieuwe editie, afhankelijk van het moment dat we weer met elkaar op kantoor kunnen gaan werken. De actie wordt ondersteund met een app, verkrijgbaar in de app store.

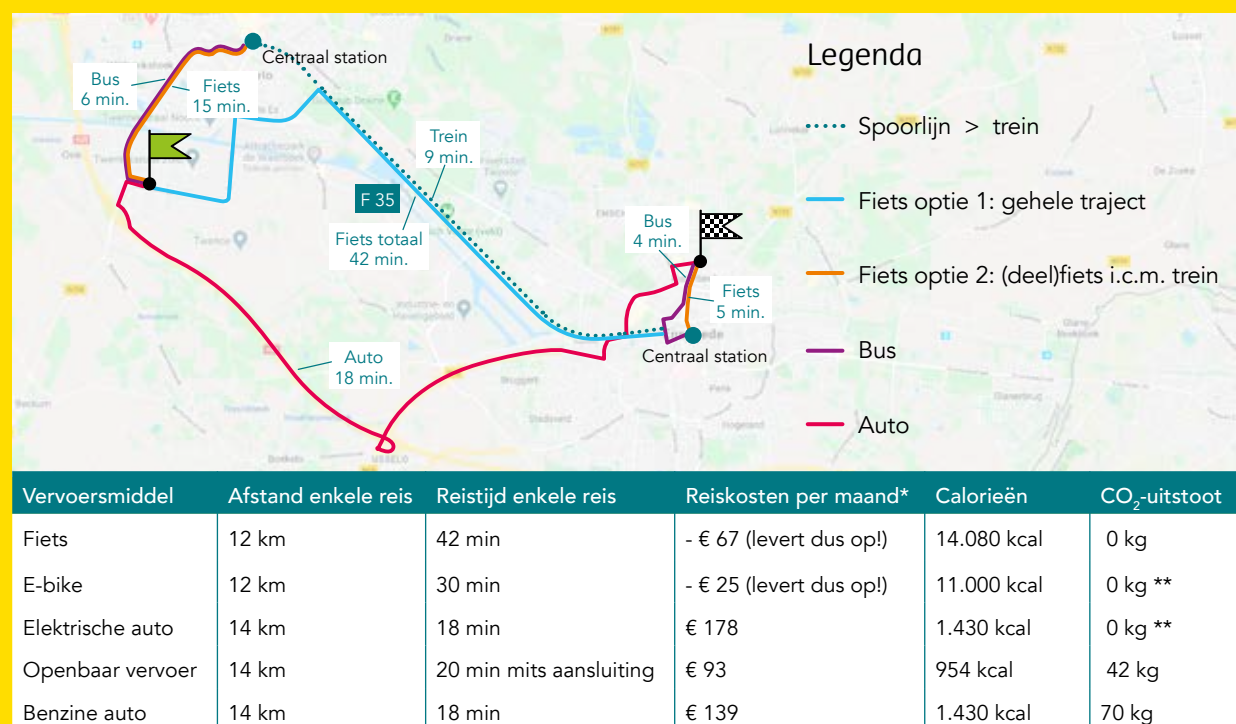
→ timreist.nl/fietsmaatjes

→ twentemobiel.nl

Hoe reis jij van huis naar werk? Elke reis begint met de eerste stap...

Van Enschede Roombeek naar Diamantstraat Hengelo.

Stippel net als deze voorbeeldroute jouw duurzame reisopties uit via → pendle.nl



* Reiskosten: hierin zijn kosten verwerkt als afschrijving, verzekering, belasting, onderhoud & reparatie, parkeerkosten, overige kosten, bijtelling, brandstofkosten en reiskostenvergoeding werkgever. Een negatief bedrag betekent dus dat je geld overhoudt.

** Dit geldt alleen als je oplaadt met groene stroom.

De klimaatimpact van jouw vakantie

Wijs op reis!

Wil je de wereld ontdekken, maar niet ten koste van diezelfde wereld? Kijk wat de impact van jouw reis is en kies bewust waar je vakantie gaat vieren als de reisopties weer versoepeld zijn.



Uitwaaien in Zeeland

Enschede > Zoutelande

- Treinreis
- Gezinsvakantie
- 3 dagen eropuit in huurauto
- 14 overnachtingen vakantiehuisje
- 4 personen

Totale uitstoot: 870 kg CO₂, waarvan de grootste vervuiler het vakantiehuisje is.

Campertrek door Noorwegen

Enschede > Oslo-Bergen

- Camper & veerboot
- Rondreis
- 14 camperovernachtingen
- 4 personen

Totale uitstoot: 1.290 kg CO₂, waarvan de grootste vervuiler de camper is.

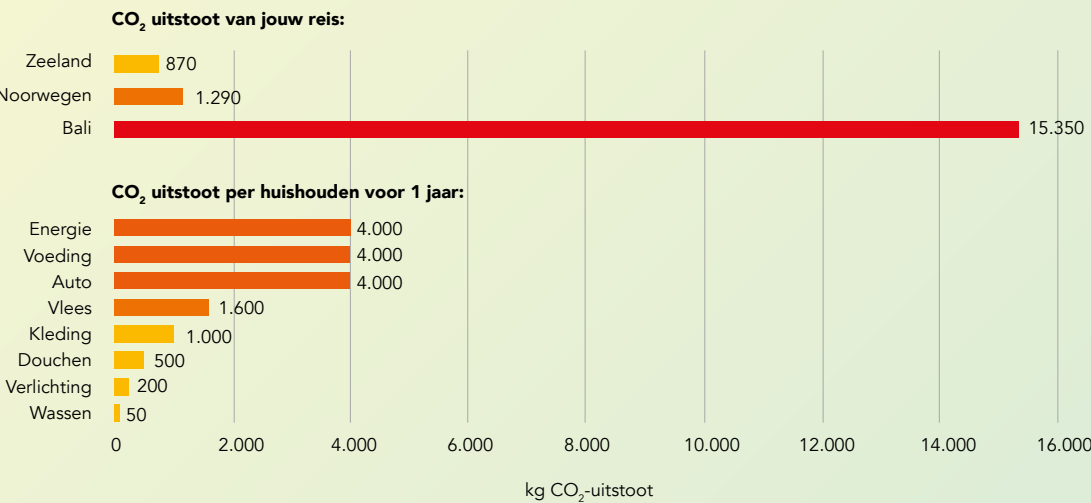
Vliegen naar Bali

Enschede > Denpasar-Nusa Penida

- Vliegreis
- Rondreis met huurauto
- Activiteit: 1 dag duiken
- 14 hotelovernachtingen
- 4 personen

Totale uitstoot: 15.350 kg CO₂, waarvan de grootste vervuiler de vliegreis is.

Jouw reis vergeleken met de uitstoot van een jaar op onderstaande voorbeelden in een gemiddeld huishouden:



Ga je wat toch wat verder weg op vakantie? En wil je de impact op het milieu verminderen? Dan kun je met een paar muisklikken je reis compenseren. Maak eenvoudig online een bedrag over naar een van de volgende organisaties en laat een boom planten. Het kan ook zijn dat je geld gebruikt wordt voor een project voor duurzame energie. Zo draag je toch je steentje bij aan een duurzame wereld.

Hoeveel kost het je?

Als indicatie rekenden we voor je uit wat je kunt storten als je een van de reizen op deze pagina maakt.

Zeeland:	€ 10,88
Noorwegen:	€ 16,13
Bali:	€ 191,25

Organisatie	Project	Webadres
Hivos	Biogasinstallatie in Kenia	co2.hivos.nl
Trees for All	Plant een boom!	treesforall
Greenseat	Projecten in Afrika en India	greenseat.nl
Fair Climate Fund	Projecten wereldwijd	fairclimate-fund.nl



Shampoo zeepblok
→ Bespaar een plastic fles

Bordje niet storen!
→ Bespaar een schoonmaakbeurt



Gebruik een solar-oplader
→ Bespaar elektriciteit

Slimme tips voor tijdens je vakantie

Deze eenvoudige tips voor in je hotel of tijdens je reis maken je vakantie nét wat duurzamer!



Kies een ecolodge
→ Bespaar dure airco



Kies een directe vlucht
→ Minder uitstoot



Vermijd de dakkoffer
→ Bespaar brandstof

Verduurzaam je eigen bedrijfspand!

Als pandeigenaar kun je er niet meer omheen: de overheid verplicht vanaf 2023 energielabel C voor bedrijfspanden (> 100 m²) en in 2030 zelfs energielabel A. Bovendien is het handig om vóór eind 2020 het energielabel aan te vragen: vanaf 1 januari 2021 geldt de nieuwe strengere BENG-regeling voor het vaststellen van het energielabel. Maar je kunt nog meer doen om je pand te verduurzamen.

Tip 1: waar sta je nu?

Om te weten welke maatregelen je moet treffen om aan je wettelijke verplichtingen te voldoen, is het slim je huidige situatie in kaart brengen. Check eerst welk energielabel je pand nu heeft. Daarnaast zijn er op de site van de KvK veel praktische handvatten en dossiers over duurzaam ondernemen te vinden.

- ondernemersplein.kvk.nl
- ep-online.nl database energielabels panden

Tip 2: schakel een expert in

Het verduurzamen van vastgoed is een vrij complex geheel van bouwkundige zaken, technische installaties en financieringsvormen. Daarnaast zijn er veel mogelijkheden om in aanmerking te komen voor subsidies en regelingen. Het loont om een expert in de arm te nemen die je van onafhankelijk advies voorziet: van het inzichtelijk maken van bouwkundige en installatie-

technische ingrepen tot het adviseren over de juiste subsidies en financieringsvormen. Zorg dat je een erkende EPA-adviseur kiest.

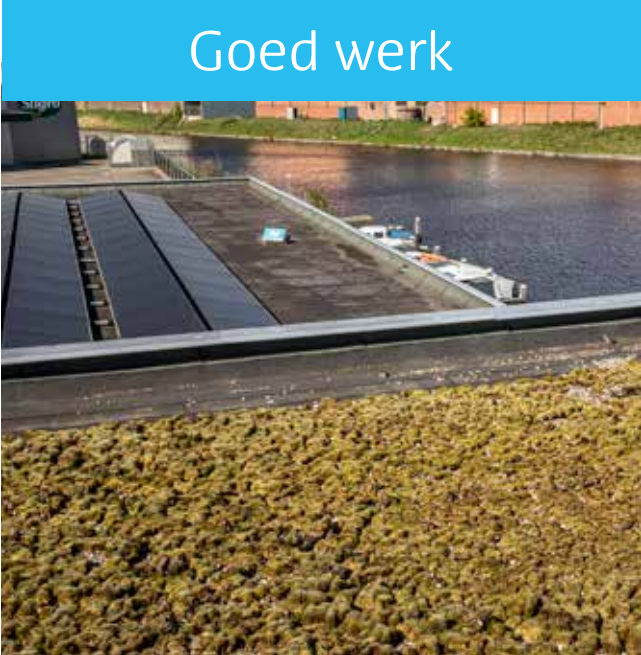
→ qbis.nl zoek erkende EPA-adviseurs

Tip 3: onderzoek subsidies en regelingen

De overheid ondersteunt ondernemers bij het nemen van energiebesparende maatregelen, zodat de investering aantrekkelijker wordt en de terugverdientijd korter. Enkele regelingen:

- Stimuleringsregeling duurzame energieproductie (SDE+)
- Investeringssubsidie duurzame energie (ISDE)
- Energie-investeringsaftrek (EIA)
- Regeling groenprojecten (groenverklaring)
- MIA/Vamil

Check de subsidiewijzer van de Rijksoverheid voor een volledig overzicht. → rvo.nl/subsidies-regelingen



Tip 4: verduurzaam volgens een duurzaamheidsmethode

Ledverlichting, waterbesparende kranen en zonnepanelen: je voldoet al vrij snel aan energielabel C. Overweeg je om ook direct voor energielabel A te gaan, dan loont de investering ook voor de langere termijn en ben je gelijk klaar voor 2030. Het verdient in dat geval de aanbeveling om te kijken naar het verduurzamen volgens een erkende duurzaamheidsmethode. Bekende methoden zijn BREEAM-NL, GPR en Circulair bouwen. Als je hiervoor kiest, kun je in aanmerking komen voor aantrekkelijke subsidies en regelingen die je terugverdientijd aardig kunnen reduceren. Zorg dat je EPA-adviseur bekend is met deze methodes.

Duurzaam in bedrijf!



Willem Dijk AGF BV

Willem Dijk | directeur groothandel AGF

Tijdens de nieuwbouw heeft ons pand betere isolatie, 1.350 zonnepanelen, verwarming en airco volgens de nieuwste normen en is het gasloos. We beschikken nu over energielabel A. Qua transport rijden wij met schonere Euro 6 vrachtwagens en onze trailers worden overdag voorgekoeld. Onze koelhal van 11.000 m³ wordt gekoeld met de meest zuinige apparatuur.

En op de dagelijkse werkvloer?

Onze doelstelling is papierloos te werken. Van digitale pakbonnen en facturen tot online verwerking van vrachten en orders.

Wat zijn jullie toekomstplannen?

We willen overgaan op elektrische personenauto's en op vrachtwagens die rijden op LNG, een duurzaam alternatief voor diesel. We willen oudere koelinstallaties vervangen voor energiezuinigere installaties.

Tips van Willem

Onderzoek de mogelijkheden. Soms is het gemakkelijker dan je denkt. En sta open voor een wat langere terugverdientijd.



Eshuis Accountants en Adviseurs

Mark de Lat | partner

Als organisatie hebben wij de ambitie om samen mét onze klanten impact te maken. Met hulpmiddelen als de Sustainable Development Goals en de B Corp standaard willen wij ons steentje bijdragen aan sociale, maatschappelijke, economische én ecologische waarden.

Hoe ga je 'betekenisvol ondernemen'?

Wij hebben de volgende doelstellingen geprioriteerd:

- Eerlijk werk en economische groei
- Goede gezondheid en welzijn
- Gendergelijkheid
- Klimaatacties
- Partnerschap om doelstellingen te bereiken

Wat zijn jullie toekomstplannen?

Wij willen dicht bij onszelf blijven. Vanuit onze kernwaarde 'nuchter met flair' willen we onszelf iedere dag stimuleren om een stap vooruit te zetten.

Tips van Mark

- Kijk naar wat je al doet en bouw dit uit.
- Zoek inspiratie bij andere organisaties en werk samen.
- Gebruik hulpmiddelen als de SDG's en B Corp.



Concordia

Miranda van Beurden | manager facilitair

Al onze medewerkers komen met de fiets of het OV. We stimuleren ook bezoekers dit te doen. Daarnaast nemen we groene stroom af en gebruiken we led-verlichting. We werken ook mee aan de Warme Truiendag en de Foute Kersttruiendag.

En op de dagelijkse werkvloer?

We zetten de verwarming en airco tijdig uit, schakelen monitoren en verlichting uit en delen kantoren, zodat op minder plekken de verwarming of airco aan hoeft.

Wat doen jullie aan afvalbeheersing?

We scheiden ons afval en gebruiken zo min mogelijk plastic en printpapier. Ook stimuleren we onze bezoekers om tickets niet te printen. Materialen voor exposities hergebruiken we en bij educatieve workshops gebruiken we verpakkingen of afval als materiaal. Van onze koffieprut maakt een stadsgenoot onder andere zeep.

Tip van Miranda

Gewoon beginnen. Net zoals Loesje zegt: 'Verbeter de wereld ... begin!'

Twents onderzoek naar duurzame oplossingen!

Hogeschool Saxion en Universiteit Twente zijn continu bezig om duurzame oplossingen te bedenken. Wie weet is een van onderstaande oplossingen binnenkort wel in jouw omgeving te zien!

Smart home monitoring: energiebesparing

In dit project werken bouwbedrijven, Saxion en bewoners samen aan de ontwikkeling van een energie-dashboard. Met dit dashboard krijgen bouwpartijen én bewoners een gedetailleerd inzicht in het energieverbruik van een woning. Het doel is om in een vroeg stadium een onjuiste inregeling van installaties of afwijkend bewonersgedrag te signaleren. Daardoor kan er snel bijgestuurd worden, zodat er niet onnodig energie verloren gaat.

SaXcell: duurzame textielvezels

In 2011 is de innovatieve SaXcell-vezel ontwikkeld door onderzoekers van hogeschool Saxion. Oude kleding die anders wordt verbrand, kan nu duurzaam verwerkt worden tot een nieuwe vezel. Onlangs is het verdiepingsproject 'From workwear to workwear' afgerond. In dit project werd oude werkkleding ingezameld en gerecycled in SaXcell-vezels, waar vervolgens weer nieuwe werkkleding van werd geproduceerd.

Voor eigen onderzoek: Smart TinyLab

Het Smart TinyLab voor systeemintegratie in de bouw is een lab waar bouw(gerelateerde) bedrijven hun producten kunnen ontwikkelen, testen, valideren en demonstreren. Dit lab is in de directe omgeving van hogeschool Saxion gerealiseerd en is in het voorjaar van 2020 in gebruik genomen. Wil jij samenwerken binnen dit lab? Kijk dan op de site voor de mogelijkheden! → saxion.nl/onderzoek

Slimme regenwaterton

Een regenwaterbuffer die zelf Buienradar in de gaten houdt, hoe bijzonder is dat! Bij een dreigende bui loopt de ton alvast leeg, zodat het voldoende capaciteit heeft om regenwater op te vangen. Zo wordt de belasting op het riool beter verspreid. Een heel netwerk van regenwaterbuffers, omgedoopt tot de 'Regentoren', kan zelfs (mede) een oplossing zijn voor de waterproblematiek in Enschede.

Duurzame verpakkingen

Verpakken vervult een belangrijke rol in de samenleving; het maakt transport, opslag en informatie-overdracht van producten mogelijk. De UT onderzoekt hoe de rol van verpakken verduurzaamd kan worden. Met een spel wordt de beslissingsstructuur in de verpakkingketen inzichtelijk gemaakt, om zo duurzaamheidsbeslissingen op de voorgrond te krijgen. Bjorn de Koeijer en Roland ten Klooster van de UT buigen zich over dit onderwerp, mocht je meer willen weten. → utwente.nl/onderzoek

Save the date:
Duurzaamheidsweek!

**3-10
oktober
2020**



Jong geleerd



Nieuwsgierig kijken de kinderen met een vergrootglas naar het insect. "Kijk eens wat we hebben gevonden", klinkt het enthousiast over het schoolplein! Het Tiny Forest van basisschool La Res is nu al een succes.

Groene schoolpleinen: natuur in beweging!

Als je weet dat kinderen puzzels veel beter oplossen als ze eerst lekker een stuk hebben gerend. En als je weet dat er minder gepest wordt als er natuur op het schoolplein aanwezig is. Dan ga je als school toch als de wiedeweerga aan de slag met het aanleggen van een groen schoolplein?

Maike Nelissen begeleidt namens de provincie het proces om in Overijssel groene schoolpleinen te realiseren. Vorig jaar zijn er bijna 100 schoolpleinen vergroend! "Met het programma 'Alle schoolpleinen groen in 2025' willen we een groene schoolpleinenbeweging op gang brengen. We hebben namelijk de ambitie om alle kinderen meer in de natuur te krijgen. Scholen spelen daarin een cruciale rol. Immers, als je alle schoolpleinen aanpakt, dan bereik je ook alle kinderen in onze provincie. Het doel is om een rijke, natuurlijke speel- en leeromgeving te creëren, waarbij spelen in de natuur, het beleven van insecten en vogels en het ontdekken van (onder meer) eetbare gewassen onderdeel van het concept kunnen uitmaken. Het maakt daarmee ook het geven van lessen in de buitenlucht eenvoudiger. Daarnaast kan het helpen om hittestress te voorkomen en te zorgen voor een betere afwatering van regenwater."

Hoe werkt het?

Scholen kunnen € 10.000,- subsidie krijgen als ze met een goed plan komen. "Naast de subsidie ontvangen de scholen ook nog goede ondersteuning. Op onze website bieden we een toolkit met inspiratie en handleidingen aan, we geven trainingen en bijeenkomsten en we helpen scholen in het realisatieproces. En," besluit Maike, "we gaan in Enschede volop samen optrekken met de gemeente, omdat in deze stad echt mooie dingen gebeuren. Kijk waar kansen liggen, bundel de krachten en maak slimme combinaties. Samen zorgen we ervoor dat er een mooie beweging op gang komt!"

→ natuurvoorelkaar.nl



Op avontuur door het Tiny Forest

Sanne Seugling werkt als intern begeleider op La Res en was nauw betrokken bij de totstandkoming van 200 m² Tiny Forest. "Het schoolplein was wat je noemt echt een grijze vlakte. In de zomer te warm om er te zijn en bijna geen groen boompje om beschutting te vinden. Inmiddels hebben we 600 kleine bomen geplant op een deel van het schoolplein. Door de onderlinge concurrentie groeien de bomen harder en hopen we in afzienbare tijd een echt bos op ons schoolplein te hebben. Een plek waar de kinderen buiten les kunnen krijgen en waar ze op zoek kunnen gaan naar insecten en vlinders."

Buurtplein in wording

"We hebben een paar mooie boomstronken gekregen die dienst kunnen doen als leslokaal. Ook hebben de kinderen tijdens de voorpretles van het IVN al kennis kunnen maken met het Tiny Forest. In het najaar gaan we samen met een hovenier nog wat extra bomen planten. We hopen tot slot dat het een mooie ontmoetingsplek wordt voor de hele buurt. Met ons monumentale pand op de achtergrond wordt het ongetwijfeld een fijne plek om te verblijven", besluit Sanne.

→ natuurvoorelkaar.nl/project/groene-schoolpleinen

Werk je in het zweet voor groene energie!

NOC*NSF ontwikkelde een uitgebreid stappenplan om je (sport)vereniging te verduurzamen, waarvan je hieronder de verkorte opzet vindt. Lees online verder en ga ook aan de slag!



1 Nut en noodzaak

Ga op zoek naar enthousiaste medestanders binnen de vereniging en stel een projectteam samen. Zet het op de agenda van de bestuurs- en ledenvergadering en formuleer samen een visie waarom je als vereniging wilt verduurzamen. Belangrijk is dat je ook eerst een energiescan doet om de huidige status van je pand, gronden en installaties te bepalen om zo kansen te signaleren. Bepaal ook welk budget beschikbaar is en maak dat onderdeel van de Meerdere Onderhouds Planning.

2 Projectplan

Stel samen met het projectteam een projectplan op. Daarin moet staan welke maatregelen wanneer worden uitgevoerd, door wie ze worden uitgevoerd, wie beslissingsbevoegd is en wat de kosten van de maatregelen zijn. Denk daarbij ook aan de kracht van vrijwilligers en leden. Er is veel kennis en ervaring binnen je club, op velerlei vlak!

Tip: Denk ook eens aan het verminderen van chemische bestrijdingsmiddelen voor grasvelden! Ook dat is duurzaamheid...

Vrije tijd

Bruikbare tips voor als we weer samen gaan sporten

3 Business case

Provincies en gemeenten hebben regelmatig ondersteuningsregelingen. Kijk verderop op deze pagina voor een overzicht van actuele regelingen. Snuffel ook eens rond op de website allesoversport.nl om te lezen hoe andere verenigingen het hebben aangepakt. Werk op basis van de beschikbare subsidiemiddelen een business case uit. Ga daarbij ook op onderzoek uit wat je kunt besparen door hergebruik van (vrijkomende) materialen en de inzet van vrijwilligers.

4 Offertes

Ga offertes opvragen en vergelijken. Let behalve op de technische randvoorwaarden ook op de juridische voorwaarden, zoals algemene administratieve voorwaarden, garanties, service en verzekeringen. Voor installaties moet de installateur beschikken over de juiste keurmerken.

5 Uitvoering

De gekozen duurzaamheidsmaatregelen worden uitgevoerd. Het gaat er nu niet alleen om dat de benodigde aanpassingen worden gedaan en installaties geplaatst, maar ook dat de gebruikers worden voorgelicht hoe ze er bewust en duurzaam mee om moeten gaan.

Via het NOC*NSF kun je een gratis begeleidings-traject voor jouw vereniging aanvragen.

→ nocnsf.nl/begeleidingstraject-duurzaamheid

→ allesoversport.nl

Eindsprint naar een betaalbare duurzame vereniging

Investeren in het verduurzamen van je vereniging kan een behoorlijke aderlating zijn. Om je als vereniging toch een stap verder te brengen, zijn er diverse initiatieven die óf subsidie óf begeleiding beschikbaar stellen. Er is heel veel mogelijk, maar we lichten een aantal opvallende regelingen voor je uit.

Sportlening BNG Duurzaamheidsfonds

Enschede werkt volop samen met Stichting Waarborgfonds Sport. Deze stichting stelt sinds januari 2020 het BNG Duurzaamheidsfonds beschikbaar. Dit is een lening vanaf € 10.000,- tot € 500.000,- tegen een aantrekkelijk rentetarief. Wel moet er een borgstelling van SWS komen, al dan niet aangevuld met gemeentegarantie. Je kunt de lening onder andere gebruiken voor investeringen in velden, zonnepanelen op het dak, led-verlichting in de kantine of voor het (ver)bouwen van het clubhuis. → sws.nl

Stimulering bouw en onderhoud

Heeft je vereniging een eigen gebouw en ben je van plan te gaan verbouwen? Dan is deze regeling wellicht interessant. Om de bouw, het onderhoud en het beheer van sportaccommodaties te stimuleren, kun je als amateursportorganisaties subsidie aanvragen. Je ontvangt dan 20% van de kosten terug. Ga je energiebesparende maatregelen toepassen, dan kan daar nog eens 10% bovenop komen. Zeker het onderzoeken waard dus als je van plan bent om de verlichting te vervangen of slimme watering aan te leggen.

→ bit.ly/sportaccommodaties

→ dus-i.nl



Regelingen voor duurzaamheid in de sport

De groene club: go green!

Binnen een jaar verduurzamen en ook nog eens je clubkas spekken? De Groene Club helpt je mee! Dit initiatief is opgericht door de KNVB en wordt gefinancierd door het ministerie en het NOC*NSF. Elke club kan zich aansluiten. Je krijgt dan 1 aanspreekpunt en doorloopt met die persoon een 5-stappenplan om tot een succesvolle realisatie te komen. De begeleiding kost je niets. Gemiddeld levert het verduurzamen van je vereniging een energiebesparing van € 7.000,- op jaarbasis op! Inmiddels gingen vier Enschedese sportverenigingen je al voor: TV Wooldrik, Sparta Enschede, De Tubanters en TV Glanerbrug. Kijk op onderstaande site of vraag bij Sportaal om meer info!

→ degroeneclub.nl

Sportaal, spelverdeler in sport

Sportaal is voor Enschedese sportclubs hét aanspreekpunt als je je verder wilt verdiepen in landelijke en regionale duurzaamheidsregelingen. Zij helpen je graag verder met je ideeën. → sportaal.nl

Let op: voor sportondernemers zijn ook de EIA en MIA/VAMIL aantrekkelijke fiscale regelingen! Kijk eens in het subsidieoverzicht bij het thema Goed werk, op de vorige pagina. Daar zitten ook regelingen tussen die van toepassing zijn op (sport)verenigingen.



Kies je eigen afvalcontainers!

Uitsmijter

Vanaf 1 januari 2020 wijzigt de afvalinzameling aan huis in Enschede. Woon je in een laagbouwwooning? Dan kies je zelf welk afval je wilt wegbrengen naar een verzamelcontainer in de buurt en welk afval je aan huis wilt laten ophalen.

Tot 11 juli kun je als bewoner van een laagbouwwooning zelf kiezen welke containers je vanaf 1 januari 2021 aan huis wilt. Ook kun je kiezen tussen een kleinere container van 140 liter of een grotere container van 240 liter. Daarvoor is het slim om te kiezen voor containers die bij je huishouden passen. Heb je veel verpakkingen, dan is een grote oranje verpakkingencontainer een goede oplossing. En luiers in de zomer? Die breng je misschien het liefst naar een ondergrondse container in de buurt. Denk dus goed na welke containers jij bij huis wilt. Je containerkeuze geef je door via www.kiesjecontainers.nl.

Bewoners van hoogbouw

Woon je in een hoogbouwwooning, zoals een appartement of een flat? Dan breng je je afval naar een verzamelcontainer. Vanaf januari 2021 kun je ook

gratis jouw groente-, fruit- en etensresten (gfe) gescheiden inleveren. Wij maken het je graag zo makkelijk mogelijk! Om eenvoudig je gfe-afval te kunnen scheiden, krijg je eind dit jaar een gfe-bakje van ons. Zet dit bakje bijvoorbeeld op je aanrecht, je kunt jouw gft-afval er dan direct in doen.

Voor meer informatie: twentemilieu.nl/enschede.
Heb je vragen? Neem dan contact op met de klantenservice van Twente Milieu via 0900 - 852 01 11.

Wat verandert er vanaf 1 januari 2021 voor laagbouwhuishoudens?

- Gft en papier blijven zoals je gewend bent.
- De inzameling van doorzichtige zakken voor verpakkingen stopt. Daarvoor in de plaats worden de verpakkingen huis-aan-huis ingezameld met een oranje verpakkingencontainer.
- Restafval en verpakkingen worden 1x per 4 weken opgehaald.

Zo wordt het afval NU bij je thuis opgehaald:



Gft
2-wekelijks



Verpakkingen
2-wekelijks



Papier
4-wekelijks



Restafval
2-wekelijks

Zo wordt het VANAF JANUARI 2021. Je kiest zelf waar je gebruik van maakt.



Gft
2-wekelijks



Verpakkingen
4-wekelijks



Papier
4-wekelijks



Restafval
4-wekelijks

Beetje meer groene stroom

[ADVERTORIAL] DEZE BIJDRAGE IS GELEVERD DOOR JAN DUURZAAM

Het zal je vast niet zijn ontschoten dat het woord duurzaamheid vandaag de dag uit vele hoeken klinkt. De term is veel te horen in het nieuws, in landelijke en plaatselijke politiek, misschien zelfs al wel bij jou in de straat of op de verjaardagen waar je komt. Er is altijd wel iemand bezig met verduurzamen, maar waarom eigenlijk?

Wij verbruiken met z'n allen veel stroom en dus erg veel energie. Deze energie is nodig voor primaire en secundaire leefbehoeften. Elektriciteit gebruik je voor alle apparaten waar een stekker aanzit of waar een batterij in zit. De stekker gaat in het stopcontact en zorgt ervoor dat het apparaat stroom (elektriciteit) krijgt. De huiskamer, slaapkamer en keuken staan vol met dit soort elektrische apparaten, waaronder de televisie, koelkast en computer. Ook de elektrische auto wordt tegenwoordig voor-

zien van stroom, en denk ook eens aan bedrijven die een grootverbruiker in energie zijn. Kortom, we verbruiken stroom, veel stroom met zijn allen.

Van grijs naar groen

Momenteel worden al deze stroombehoeften grotendeels voorzien van grijze stroom. Grijze stroom is energie die is opgewekt met behulp van fossiele brandstoffen. Grijze energie wordt daarom ook wel milieubelastende of niet-duurzame energie genoemd. Groene stroom is milieuvriendelijk, want groene stroom wordt gemaakt uit energiebronnen die nooit opraken.

Om in de toekomst te kunnen blijven voorzien in deze luxeproducten, is het nodig ervoor te zorgen dat we Moeder Aarde met zijn allen niet helemaal droogleggen door het stelselmatig blijven putten uit fossiele brandstoffen die nodig zijn voor de opwekking van grijze stroom.

Belangrijker dan ooit is dat wij onze energie uit nieuwe natuurlijke bronnen gaan onttrekken en energie in harmonie met deze planeet gaan opwekken. Dit is tevens de reden dat Jan Duurzaam zich inzet om samen met onder andere de gemeente Enschede jouw stad voorziet van de juiste, duurzame en groene oplossingen. Onze missie is om dezelfde standaard te behouden, in een wereld die we weer een stukje beter kunnen doorgeven aan de volgende generatie dan dat wij haar aantreffen.

**Beetje meer met een beetje minder.
Het kan, wij zijn Jan.**

**Jan
Duurzaam**